

Undervisningsbeskrivelse

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

Termin	Maj-juni 2021
Institution	Kruses Gymnasium, Marie Kruses Skole
Uddannelse	Hf
Fag og niveau	Naturvidenskabelig faggruppe C
Lærer(e)	Esben Woge Stenderup, Troels Kongsgaard Eriksen, Louise Stetkær
Hold	1q

Oversigt over gennemførte undervisningsforløb

Titel 1	Vand
Titel 2	Miljø og energi
Titel 3	Fødevarer og sundhed
Titel 4	Masseuddøen

Beskrivelse af det enkelte undervisningsforløb

Titel 1	Vand
Indhold	<p>Biologi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Berendt, Anne m.fl (2019): Opdag havet, side 6-19 • Frøsig, Marianne m.fl (2015): Biologi i udvikling, side 28-30, 39, 51-64, 70-73 • Den naturvidenskabelige metode • Video: Gåden om Egyptens ti plager • Hurtig gennemgang af jordens og livets historie • Fotosyntese og respiration • Begrænsende faktorer • Energistrømme i økosystemer • Teoretisk øvelse: Hvordan overlever man længst muligt på en øde ø? • Øvelse: Mikroskopi af blade • Øvelse: Undersøgelse af livet i vandløbet <p>Kemi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Parbo, Henrik m.fl (2006): Kend Kemien 1, side 55-57, 63-82 og 127-140 • Skalmode og periodisk system • Ioner og ionforbindelser • Elektronparbindinger og molekyler • Vand som opløsningsmiddel • Fældningsreaktioner • Demoforsøg: Afbrænding af sukker • Demoforsøg: Flammefarver • Demoforsøg: Opvarmning af svovl • Demoforsøg: Opvarmning af kobber(II)sulfat • Elevøvelse: Hvilken type stof? Ionforbindelse eller ej? • Elevøvelse: Fældningsreaktioner <p>Geografi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Asmussen, Jesper (2010): <i>Mølleåen fra Bastrup Sø til Øresund</i>, Mølleåens geografi siden istiden, side 6-8. • DK4 (2014): <i>Når landet skaber sig</i>, https://www.youtube.com/watch?v=XSMyz7XAlZM (Film) • Geoviden nr. 2, 2009, side 2-4, https://www.geoviden.dk/arkiv/. • Grosen, Anders et al. (2014): <i>NF-grundbogen</i>, Lindhardt og Ringhof side 66. • Gyldendal, Naturgeografiportalen, Jordbundens opbygning, uddrag, http://naturgeografi.gyldendal.dk/Indgange/Kernestof/Geologi/Jordbundsforhold_i_Danmark.aspx. • Jensen, Thoms Klose: <i>Politisk aftale forbyder brugen af sprøjtegifte nær drikkevandsboringer</i>, 11/1-2019, DR, https://www.dr.dk/nyheder/politik/politisk-aftale-forbyder-brugen-af-sproejtegift-naer-drikkevandsboringer. • Jørgensen, Jan Winther og Skotte, Charlotte Møller, <i>NaturgeografiGrundbogen B</i>, Systime, https://ng.systeme.dk/?id=c1997 (Å-landskabet i Danmark), https://ng.systeme.dk/?id=c4426 (Vandløbets oplandsareal). • Jørgensen, Jan Winther og Skotte, Charlotte Møller, <i>NaturgeografiGrundbogen C</i>, Systime, https://naturgeografigrundbogenc.systeme.dk/?id=p599 (Istiden i Danmark), https://naturgeografigrundbogenc.systeme.dk/?id=p600 (Vestdanmark), https://naturgeografigrundbogenc.systeme.dk/?id=p601 (Østdanmark). • Kort og Matrikelstyrelsen og Nordisk Korthandel (2008): <i>Topografisk Atlas</i>, Nordisk Korthandel, side 10-11 og side 97.

	<ul style="list-style-type: none"> • Mangelsen, Jimmy et al. (2011): Naturgeografi – vores verden, Geografforlaget, side 216. side 265-271, side 273-274, side 277. • Miljøministeriet/Miljøstyrelsen, Klimatilpasning.dk, <a href="https://www.klimatilpasning.dk/sekto-
rer/vand/grundvand-og-vandforsyning/">https://www.klimatilpasning.dk/sekto- rer/vand/grundvand-og-vandforsyning/ (Grundvand og vandforsyning) og <a href="https://www.kli-
matilpasning.dk/sekto-
rer/vand/regnvand-som-ressource/lar-lokal-afledning-af-regnvand/">https://www.kli- matilpasning.dk/sekto- rer/vand/regnvand-som-ressource/lar-lokal-afledning-af-regnvand/ (LAR: Lokal Afledning af Regnvand). • Miljøportalen, Arealinformation, <a href="https://arealinformation.miljoepor-
tal.dk/html5/index.html?viewer=distribution">https://arealinformation.miljoepor- tal.dk/html5/index.html?viewer=distribution (Kortdata). <p>Geografi, eksperimentelt arbejde: Vandbalance for Fiskebæk Å, Vands infiltration og Sigteanalyse.</p>
Omfang	<p>Biologi: 9 moduler a 95 minutter Kemi: 9 moduler a 95 minutter Geografi: 11 moduler a 95 minutter</p>
Særlige fokus-punkter	<ul style="list-style-type: none"> - beskrive enkle problemstillinger af såvel enkel- som fællesfaglig karakter ved anvendelse af viden, modeller og metoder fra biologi, geografi og/eller kemi - gennemføre og dokumentere empiribaseret arbejde af kvalitativ og kvantitativ karakter under hensyntagen til sikkerhed i laboratoriet og i felten - udtrykke sig mundtligt og skriftligt ved brug af fagernes begreber og repræsentationer
Væsentligste arbejdsformer	<p>Tavleundervisning, gruppearbejde, eksperimentelt arbejde, skriftligt arbejde, diverse CL-øvelser, anvendelse af quizprogram, videofremlæggelse, ekskursion, feltarbejde.</p> <p>Fælles: Opgave ”Vand”, videofremlæggelse.</p>

Beskrivelse af det enkelte undervisningsforløb

Titel 2	Miljø og energi
Indhold	<p>Biologi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Frøsig, Marianne m.fl (2015): Biologi i udvikling, side 33-35, 70-73, • Berendt, Anne m.fl (2019): Opdag havet, side 73-76 • NF-håndbogen side 152-157, 163-165, 167-169 • Kulstofkredsløbet • Nitrogenkredsløbet • https://www.dr.dk/nyheder/viden/naturvidenskab/klimaloesning-traeer-kan-suge-tonsvis-af-co2-ud-af-atmosfaeren • Vandmiljø og landbrug • Når vandløbet bliver forurenet • Demonstrationsforsøg: Hvorfor skifter BTB farve? • Elevforsøg: Design et forsøg om fotosyntese og respiration <p>Kemi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Parbo, Henrik m.fl (2006): Kend Kemien 1, side 87-100 og 105-120 • Alkaner • Alkoholer og deres egenskaber • Isomeri • Navngivning af alkaner og alkoholer • Reaktionsskemaer og stofmængdeberegninger • Gasser • Demoforsøg: Addition, substitution og afbrænding af alkaner • Demoforsøg: Brændende gele • Demoforsøg: Oxidation af ethanol • Demoforsøg: Slime • Elevøvelse: Alkoholers blandbarhed med vand • Elevøvelse: Bestemmelse af molarmassen for lightergas <p>Geografi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • DR (2020): <i>En støvsuger i skorstenen: Sådan hiver dansk opfindelse CO2 ud af røg</i>, https://www.dr.dk/nyheder/viden/klima/en-stoevsuger-i-skorstenen-saadan-hiver-dansk-opfindelse-co2-ud-af-roeg#!/ (Film). • Geoviden marts 2020, <i>CO2-lagring – kan vi begrave problemet?</i> side 4-5, 6-9 og side 22-25, https://www.geoviden.dk/co2lagring . • Grosen, Anders et al. (2014): <i>NF-grundbogen</i>, Lindhardt og Ringhof side 137-142, side 144-149, side 152midt-154. • Jørgensen, Jan Winther og Skotte, Charlotte Møller, <i>NaturgeografiGrundbogen C</i>, Systime, https://naturgeografigrundbogenc.systime.dk/?id=p551 (Kulstofkredsløbet – indgreb i naturens kredsløb). • Mangelsen, Jimmy et al. (2011): <i>Naturgeografi – vores verden</i>, Geografforlaget, side 63nederst-65. <p>Geografi, eksperimentelt arbejde: Drivhuseffekt, Olies migration, Porøsitet i reser-voirbjergart.</p>

Omfang	<p>Biologi: 10 moduler a 95 minutter</p> <p>Kemi: 6 moduler a 95 minutter</p> <p>Geografi: 7 moduler a 95 minutter</p>
Særlige fokuspunkter	<ul style="list-style-type: none"> - sætte lokale natur- og samfundsmæssige forhold ind i en regional eller global sammenhæng og forstå globale processers lokale konsekvenser. - undersøge problemstillinger samt udvikle og vurdere løsninger, hvor fagenes viden og metoder anvendes.
Væsentligste arbejdsformer	<p>Tavleundervisning, gruppearbejde, eksperimentelt arbejde, skriftligt arbejde, diverse CL-øvelser, anvendelse af quizprogram ,mundtlig fremlæggelse.</p> <p>Fælles: Opgave ”Miljø og energi”, mundtlig fremlæggelse.</p>

Beskrivelse af det enkelte undervisningsforløb

Titel 3	Sundhed og fødevarer
Indhold	<p>Biologi:</p> <p>Biologi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Frøsig, Marianne m.fl (2015): Biologi i udvikling, side 75-92, 95-101 • Opbygningen, funktionen og optagelsen af kulhydrat • Opbygningen, funktionen og optagelsen af fedtstof • Opbygningen, funktionen og optagelsen af proteiner • Vitaminer • Mineraler • Vand • Appetitregulering • Kroppens energibalance, køn, alder, fysisk aktivitet • Livsstil og sundhed • Teoretisk øvelse: Undersøgelse af næringsindholdet i et måltid. Gætte næringsstofindholdet i fødevarer. <p>Kemi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Parbo, Henrik m.fl (2006): Kend Kemien 1, side 145-152, 201-205 og 210-214 • Hansen, Jørgen Baungaard m.fl: Insekter som mad, s. 22-29 • Fedtsyrer, fedtstoffer og hærkning • Isomeri • Kulhydrater • Proteiner • Søddestoffer • Stofmængdekonzentration • Konzentrationsberegninger på reaktioner • Demoforsøg: Addition af brom til dobbeltbinding • Elevøvelse: Den mest umættede olie • Elevøvelse: Fedt i chips • Videoøvelse: Bestemmelse af saltindhold i chips <p>Geografi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Danmarks Statistik, https://www.dst.dk/da/Statistik/emner/befolkning-og-valg/befolkning-og-befolkningsfremskrivning/befolkningsfremskrivning, (Data). • DR: Madmagasinet Bitz & Frisk – Kød (Film). • Global Footprint Network, https://www.footprintcalculator.org/ (test). • Jørgensen, Jan Winther og Skotte, Charlotte Møller, <i>Naturgeografi Grundbogen C</i>, Systemtime, https://naturgeografigrundbogenc.systemtime.dk/?id=p566&L=0&q=c5109&redirected=1 (Hvad er bæredygtighed), https://naturgeografigrundbogenc.systemtime.dk/?id=c5119&L=0&q=c5720&redirected=1 (Det økologiske fodaftryk). • Mangelsen, Jimmy et al. (2011): <i>Naturgeografi – vores verden</i>, Geografforlaget, side 299-307, side 314-316. • Hagensen, Jette og Jørgensen, Leif Bach (2016): Hvordan brødføder vi verden? Columbus, Introduktion (Befolkningsvækst, fattigdom og sult), Lektion 4 (En ny verdensorden for soja?) og Lektion 5 (Spiser vi for meget kød?), http://forlagetcolumbus.dk/uploads/tx_tfiledownload/Hvordan_broedfoeder_vi_verden_-_lav_oploesning_til_elektronisk_brug_01.pdf

	<ul style="list-style-type: none"> • Feeding the world: Madens pris, http://www.feedingtheworld.dk/madens-pris/ (Film). • TED talk: Hans Rosling, https://www.ted.com/talks/hans_rosling_on_global_population_growth?language=da (Film).
Omfang	<p>Biologi: 8 moduler a 95 minutter Kemi: 11 moduler a 95 minutter Geografi: 7 moduler a 95 minutter</p>
Særlige fokus-punkter	<ul style="list-style-type: none"> - indsamle, vurdere og anvende biologi-, geografi- og kemifaglige tekster og informationer fra forskellige typer af kilder. - sætte lokale natur- og samfundsmæssige forhold ind i en regional eller global sammenhæng og forstå globale processers lokale konsekvenser.
Væsentligste arbejdsformer	<p>Tavleundervisning, gruppearbejde, eksperimentelt arbejde, skriftligt arbejde, diverse CL-øvelser, anvendelse af elektroniske test, anvendelse af quizprogram, virtuel fremlæggelse.</p> <p>Geografi og biologi: Virtuelt oplæg Concito, Klimaambassaden. Fælles: Opgave ”Sundhed og fødevarer”, virtuel fremlæggelse.</p>

Beskrivelse af det enkelte undervisningsforløb

Titel 4	Masseuddøen
Indhold	<p>Biologi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Frøsig, Marianne m.fl (2015): Biologi i udvikling, side 8-11, 169-172, 176-190, 192-194 (blodtyper), 222-239, • Livets opståen og historie • Kunstigt liv • De 5 masseuddøener i forhistorisk tid og den nuværende 6. masseuddøen • Evolutionsteorien • Naturlig selektion • Artsbegrebet • Taksonomi • Artsdannelse • Liv i ekstreme miljøer • Liv andre steder i universet? • Resistens hos bakterier • DNA, kromosomer, gener • DNA-replikation • Proteinsyntese • Mendels 1. lov • Eksempler og dominant og recessiv nedarvning • Stamtavler • ABO- og rhesus-systemet • Øvelse: Undersøgelse af egne træk • Øvelse: Blodtypebestemmelse <p>Kemi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Parbo, Henrik m.fl (2006): Kend Kemien 1, side 59-171, 173-176 og 181-189 • Syrer og basers egenskaber og syre-basereaktioner • Syrer og basers styrke og pH • pH for saltopløsninger • pH-måling og syrebasetitrering • Oxidation og reduktion • Oxidationstal • Spændingsrækken • Demoforsøg: Ammoniak og hydrogenchlorid • Demoforsøg: Syrer indeholder hydrogen • Demoforsøg: Rødkål som pH-indikator • Videoøvelse: Hvilken syre? Hvilken base? • Videoøvelse: Appelsiner og citroner • Elevøvelse: Rustbeskyttelse • Elevøvelse: Spændingsrækken • Elevøvelse: Fjernelse af kalkaflejringer • Elevøvelse: Vands hårdhed <p>Geografi:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Abildlund, Andreas (2014): <i>Den 6. masseuddøen: Jordens liv forsvinder lidt efter lidt</i>, Videnskab.dk, https://videnskab.dk/miljo-naturvidenskab/den-sjette-masseuddoen-jordens-liv-forsvinder-lidt-efter-lidt. • DR: (2012): <i>Liv og død i Jordens historie</i>, forelæsning 0-33min (Film). • Jørgensen, Jan Winther og Skotte, Charlotte Møller, <i>Naturgeografi Grundbogen C</i>, Systime, https://naturgeografigrundbogenc.systime.dk/?id=p588 (Jordens opbygning), https://naturgeografigrundbogenc.systime.dk/?id=c5339 (Vulkanens opbygning), https://naturgeografigrundbogenc.systime.dk/?id=c5334 (Hvad er en vulkan), https://naturgeografigrundbogenc.systime.dk/?id=c5337 (Hotspot-vulkaner), https://naturgeografigrundbogenc.systime.dk/index.php?id=540 (Fortidens og fremtidens klima), https://naturgeografigrundbogenc.systime.dk/?id=c4878 (Klimaets feedback-mekanismer), https://naturgeografigrundbogenc.systime.dk/?id=c5658 (Eksempel på en negativ feedback-mekanisme – havstrømme), https://naturgeografigrundbogenc.systime.dk/?id=c4885 (Dybvandsdannelsen) • Krüger, Johannes og Lindow, Bent Erik Kramer (2011): <i>Geologiske naturperler</i>, Gyldendal, side 41-51, Stevns Klint – Idyl og drama. • Mangelsen, Jimmy et al. (2011): <i>Naturgeografi – vores verden</i>, Geografforlaget, side 20-21. • The Gulf Stream Explained, https://www.youtube.com/watch?v=UuGrBhK2c7U (Film). • Verdensarv Stevns, https://www.stevnsklint.com/da/viden/fra-kridttid-til-nutid/kalkens-geologi/ (Kalkens geologi). • Zetland, 6. Maj 2020: Vi lever midt i den 6. masseuddøen. Så hvem døde egentlig i de andre?, https://www.zetland.dk/historie/s8DPRjxd-aekdaa3R-83cfe (Podcast). <p>Geografi, eksperimentelt arbejde: Stevns Klint og den 5. masseuddøen (bjergarter), Vandstandsstigninger, Albedo, Grønlandspumpen, Svævende æg.</p>
Omfang	<p>Biologi: 11 moduler a 95 minutter Kemi: 9 moduler a 95 minutter Geografi: 8 moduler a 95 minutter</p>
Særlige fokus-punkter	<p>- præsentere, vurdere og formidle data fra empiribaseret arbejde, herunder beskrive og forklare enkle sammenhænge mellem det empiribaserede arbejde og viden, modeller og metoder fra fagene.</p>
Væsentligste arbejdsformer	<p>Tavleundervisning, gruppearbejde, eksperimentelt arbejde, skriftligt arbejde, diverse CL-øvelser, anvendelse af quizprogram, feltarbejde.</p>